52. Tiistaina 11 päivänä toukokuuta 1993

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

tehdään päätös ed. Kalliomäen ym. hallituksen harjoittaman talous- ja työllisyyspolitiikan vaikutuksia koskevasta välikysymyksestä n:o 2 1292

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 38 Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten tarkistuspöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä 1294

2) Hallituksen esitys n:o 39 laeiksi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä ja markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta 1307

3) Hallituksen esitys n:o 41 laeiksi talletuspankkien toiminnasta annetun lain ja osuuskuntalain muuttamisesta 1308

Pöydällepanoa varten esitellään:

4) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 lakialoitteesta laeiksi valtiopäiväjärjestyksen 16 §:n 3 momentin ja edustajanpalkkiosta annetun lain 4 §:n kumoamisesta (LA 48/1992 vp) 1309

5) Lakivaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä rikosrekisterilaiksi ja laiksi ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 368/1992 vp) 1309

6) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä väestötietolaiksi ja laiksi väestökirjahallinnosta annetun lain muuttamisesta (HE 355/1992 vp) ..... „

7) Talousvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi tuoteturvallisuuslain muuttamisesta (HE 4) ..... „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aittoniemi, Aula, Dromberg, Hacklin, Halonen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Juhantalo, Koskinen, Kuuskoski, Laakso, Lipponen, Luhtanen, Myller, Paasio, Pekkarinen, Pokka, Rehn O., Rinne, Särkijärvi ja Tiuri.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Aittoniemi.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Aula, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Koskinen, Laakso ja Paasio sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Juhantalo sekä tämän kuun 14 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Dromberg, Hacklin, Halonen, O. Rehn, Särkijärvi ja Tiuri sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Myller.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 7 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 53 ja 54, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus

Puhemies: Ilmoitetaan, että eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämisestä 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain 2 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 30 päivänä huhtikuuta 1993 annettu

Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 102, 130, 133, 134, 136—139, 141, 143, 145, 146, 149, 150, 152—159, 161, 175 ja 182. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Erikoisvaliokuntien jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnan jäsenyydestä vapautuksen saaneen ed. Miettisen sijaan valitaan uusi jäsen ulkoasiainvaliokuntaan.

Edelleen ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytävät vapautusta ed. Zyskowicz ulkoasiainvaliokunnan varajäsenyydestä, ed. Niinistö valtiovarainvaliokunnan varajäsenyydestä, ed. Kaarilahti hallintovaliokunnan varajäsenyydestä sekä ed. Rauramo puolustusvaliokunnan jäsenyydestä ja sivistysvaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomuksia.

Anomuksiin suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että erikoisvaliokuntien täydennysvaalit toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaaleja varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Niinistö vapautusta Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi perjantaina kello 10.

Ed. Kalliomäen ym. välikysymys hallituksen harjoittaman talous- ja työllisyyspolitiikan vaikutuksista

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään päätös hallituksen harjoittaman talous- ja työllisyyspolitiikan vaikutuksia koskevasta ed. Kalliomäen ym. välikysymyksestä n:o 2. Keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi viime perjantaina pidetyssä istunnossa.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: "Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen." Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Vastoin puhemiehen ehdotusta on tehty kolme ehdotusta perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Ed. Kalliomäki ed. Koskisen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen ja toteaa,

että hallitus on toistuvasti laiminlyönyt työllisyyden hoidon,

että hallitus ei ole esittänyt toimenpiteitä, joilla oleellisesti lievennettäisiin nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyttä,

että hallitus ei ole esittänyt keinoja, joilla työttömät ja heidän perheensä voisivat kestää työttömyydestä aiheutuvat ongelmat,

että hallitus on omilla toimillaan ja niiden väärällä ajoittamisella lisännyt työllistävien pienyritysten konkursseja ja rahoitusongelmia ja

että hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta."

Ed. Haavisto ed. U. Anttilan kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että

1) on viipymättä valmisteltava 1990-luvun teollisuus- ja elinkeinopoliittinen ohjelma, jolla pyritään Suomen elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja ympäristön kannalta kestävän kehityksen toteuttamiseen taloudessa,

2) erityiseksi painopisteeksi otetaan ympäristötekniikkaan, ympäristönsuojeluun, kierrätykseen ja informaatiotekniikkaan liittyvien työpaikkojen luominen,

3) työvoimavaltaisten yritysten työvoimakustannuksia helpotetaan muuttamalla välilliset työvoimakustannukset liikevaihtoperusteisiksi,

4) tuloverotusta ja yritysten työvoimakustannuksia kevennetään ympäristöverojärjestelmää kehittämällä,

5) arvonlisäverouudistusta lykätään laman ylitse,

6) talouspolitiikan keskeiseksi päämääräksi otetaan nuorisotyöttömyyden nopea vähentäminen järjestäen nuorille yhteiskuntatakuu työ- tai koulutuspaikasta,

7) rakenteellista työttömyyttä on vähennettävä työtä nykyistä oikeudenmukaisemmin jakamalla, ja

siirtyy päiväjärjestykseen."

Ed. Vistbacka ed. Mäkelän kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: "Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa,

että hallitus on harjoittamallaan virheellisellä talouspolitiikalla velkaannuttanut Suomen ulkomaille niin, että itsenäisen talouspolitiikan harjoittaminen on vaarantunut, ja

että se on laiminlyönyt riittävän tehokkaan työllisyyspolitiikan hoitamisen ja kotimarkkinoiden häiriöttömän jatkumisen sekä vaarantanut pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan jatkumisen maassamme,

ja toteaa, ettei hallitus nauti eduskunnan luottamusta,

ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Päiväjärjestykseen siirtymistä koskevista ehdotuksista äänestettäessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Kalliomäen ehdotuksesta ed. Vistbackan ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ed. Haaviston ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Ed. Aittoniemi merkitään läsnä olevaksi.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Vistbackan ja ed. Kalliomäen ehdotusten välillä.

Ed. Vistbackan ehdotus "jaa", ed. Kalliomäen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 73 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 18. (Ään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Vistbackan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Haaviston ja ed. Vistbackan ehdotusten välillä.

Ed. Haaviston ehdotus "jaa", ed. Vistbackan ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 51 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 21. (Ään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Haaviston ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Haaviston ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Puhemiehen ehdotus "jaa", ed. Haaviston ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 76 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 18. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 38 Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten tarkistuspöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Melko tasan vuosi sitten allekirjoitettiin Portossa Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden sekä Euroopan talousyhteisön ja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön sekä niiden jäsenvaltioiden välinen sopimus Euroopan talousalueesta. Kuten tunnettua, sopimuksen voimaantulo viivästyi alkuperäisestä tavoitteesta, joka olisi ollut kuluvan vuoden alku, Sveitsin hallituksen ilmoitettua 6.12.92 pidetyn kansanäänestyksen tuloksiin viitaten, ettei se voi ratifioida sopimusta.

Muut Efta-maat, mukaan luettuna Suomi, olivat jo siinä vaiheessa hyväksyneet kansanedustuslaitoksissaan talousalueen perustamiseen liittyvät sopimukset. Myös useissa Euroopan yhteisön jäsenmaissa sekä myös Euroopan parlamentissa sopimus oli hyväksytty. Talousalueen voimaantulon valmistelu ja sopimusten täydentäminen uusin säädöksin olivat teknisellä tasolla jo täydessä vauhdissa.

Sveitsiläisten päätös loi muille Eta-valtioille uuden tilanteen, josta kuitenkin selviydyttiin. Neuvottelut sopimukseen tehtävistä tarkistuksista käynnistettiin viivytyksettä jo joulun alla. Yhteinen tavoite sekä muilla Efta-mailla että EY-komissiolla oli saada talousalue syntymään niin pian kuin mahdollista ja vain tekniset muutokset sopimukseen tekemällä. Osa EY:n jäsenmaita halusi kuitenkin kompensaatiota siitä, että Sveitsi jäi Etan ulkopuolelle.

Parin kuukauden vaikeiden neuvottelujen jälkeen päästiin kuitenkin ratkaisuun, joka oli kompromissi kaikille osapuolille. Vaikka vastustimme EY:n vaatimuksia tämän neuvotteluvaiheen loppuun saakka, jouduimme lopulta jäätyämme asiassa yksin suostumaan tähän kompromissiin. Vaihtoehtona olisi ollut koko Etan kohtalon vaarantuminen. Sitähän me emme tietenkään halunneet tehdä.

Neuvottelut päättyivät helmikuun lopulla, ja nyt eduskunnan hyväksyttävänä olevat tarkistuspöytäkirjat sekä taloussopimuksesta että muiden Efta-valtioiden kuin Sveitsin keskinäisestä yhteistyöstä Eta-sopimuksen määrittelemissä puitteissa allekirjoitettiin Brysselissä 17 päivänä maaliskuuta tänä vuonna. Yhteisesti sovittu poliittinen tavoite on, että sopimus tulisi voimaan niin pian kuin mahdollista. Tavoitepäivämääräksi on sovittu heinäkuun alku. Ja vaikka kaikki sopimuksessa mukana oleva Efta-maat ja suurin osa EY:n jäsenmaistakin tässä tavoitteessa tulee pysymään, näyttää jo nyt siltä, että sopimusta ei saada voidaan vielä 1.7.93 vaan ilmeisestikin joitakin kuukausia sen jälkeen.

Espanjassa järjestetään ennenaikaiset parlamenttivaalit kesäkuussa, ja Italiassa on meneillään syvällinen poliittisen järjestelmän kriisi. Parlamentaariset elimet eivät näin ollen saane sopimusta ratifioitua ennen syksyä. Myös Isossa-Britanniassa hallituksen ja opposition välinen kiistely Maastrichtin sopimuksen käsittelyjärjestyksestä parlamentissa on työntänyt taka-alalle Eta-sopimuksen käsittelyn, vaikka hallitus siellä onkin tehnyt parhaansa näiden asioiden eriyttämiseksi toisistaan. Ylähuonekäsittelyn Eta-sopimus onkin jo läpäissyt, ja on täysin mahdollista, että myös parlamentin alahuone, joka Tanskan kansanäänestyksen jälkeen paneutunee Maastrichtin sopimuksen käsittelyyn viivytyksettä, ehtii myös Eta-sopimuksen tarkistuspöytäkirjat hyväksyä. Poliittisia ongelmiahan tältä osin ei Isossa-Britanniassa ole.

Jag har i flera sammanhang offentligt konstaterat att Ees-avtalet hos oss oförtjänt har hamnat i bakgrunden för det intresse som medlemskapsförhandlingarna har väckt i offentligheten.

Det är ytterst beklagligt att Ees-avtalets ikraftträdande blivit fördröjt och uppenbarligen ytterligare fördröjs till slutet av året. Europa skulle ha varit förtjänt av denna vitaminspruta. Det gäller inte minst Finland och finländarna som har blivit hårt ansträngda av recessionen i vår världsdel. Tillgången till nya marknader samt arbets- och studiemöjligheter skulle ha medfört en lindring i situationen för många finländare och stärkt tron på en bättre framtid.

Tyvärr framskrider ärendena inte alltid enligt den önskade tidtabellen. Detta har beredningen och behandlingen av Ees-avtalet upprepade gånger visat. Det är enligt min mening emellertid skäl att konstatera att de arrangemang som man nu har kommit överens om garanterar att nya förhandlingar inte mera behövs. Tilläggsprotokollets bestämmelser om ikraftträdande är även

i detta avseende klara. Förberedelserna för avtalets ikraftträdande och kompletterande som påbörjades senaste höst har åter kommit i gång, vilket jag ser som ett bevis för att avtalsparterna ser seriöst och med tillförsikt på det ekonomiska samarbetsområdets uppkomst.

Norjassa ja Islannissa ovat kansanedustuslaitokset jo hyväksyneet eduskunnan nyt käsiteltävänä olevat tarkistuspöytäkirjat. Ruotsi ja Itävalta saanevat myös ratifiointiprosessinsa valmiiksi kesäkuun alkuun mennessä. Useimmissa Euroopan yhteisöjen jäsenmaissa prosessi on jo myös käynnistynyt ja Euroopan parlamentissa talousaluesopimuksen käsittelyajankohdaksi on vahvistettu juhannuksenalusviikko.

Arvoisat kollegat! Tarkoitukseni ei ole toistaa viime kesäkuussa ja lokakuussa täällä esittämiäni arvioita Eta-sopimuksen merkityksestä. Te tiedätte sen aivan yhtä hyvin kuin minäkin ja olette kantanne sopimukseen viime syksynä hyvin selkeästi ilmaisseet.

Oli ilahduttavaa todeta eduskunnan ja Euroopan parlamentin ensimmäisessä yhteisistunnossa vahvistettu yksimielisyys Eta-sopimuksen mahdollisimman pikaisen voimaantulon merkityksestä. Olen vakuuttunut siitä, että Eta-sopimus tulee edesauttamaan taloutemme ja viranomaistemme sopeutumista eurooppalaiseen säädöstöön ja toimintatapoihin. Mahdollisen jäsenyytemme vaativa sopeutuminen muilla sektoreilla sujuu näin ollen myös helpommin ja vahvistaa kansantaloutemme rakenteita toivotulla tavalla. Uskonkin, että käsittely eduskunnassa tämän asian osalta ottaen huomioon sen aiemmat käsittelyvaiheet voi olla hyvin nopeata ja yksimielistä.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolaisen puheenvuoron alkupuolesta jäi hieman sellainen kuva, että hän harmittelisi sitä, että parlamentit puuttuvat näihin asioihin ja jopa jossain vaiheessa ovat eri mieltä kuin hallitukset ja ministerit ovat olleet. Saattaa olla, että tämä liittyy hyvin pitkälti siihen yleensäkin oikeistolaiseen kantaan, jossa ollaan enemmänkin yhden ihmisen vahvan vallan kuin parlamentarismin kannalla.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen totesi, jos oikein kuulin, että Englannissa ei ole Maastrichtin sopimuksen osalta ratifiointiongelmia. Itselläni on kyllä vähän päinvastainen käsitys, että Englannissa ovat tavattomasti voimistuneet vaatimukset siitä, että pitäisi järjestää kansanäänestys ja erilaisia siihen liittyviä tapahtumia on parlamentissa tapahtunut. Eli en pidä itse läheskään selvänä, että Maastrichtin sopimus saisi sellaisen hyväksynnän kuin aikanaan kuviteltiin. Tanskan kansanäänestys viikon päästä on varsin mielenkiintoinen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä uskon ja toivon, että kehitys Euroopassa kääntyy siihen, että Eta-sopimusta ei koskaan ratifioida. Tulin vakaasti tähän näkemykseen, kun luin ulkoasiainministeriön erään korkean virkamiehen, toisin sanoen Oecd-suurlähettilään, tekemää kirjallista selvitystä siitä, mikä on Eurooppa suhteessa Suomeen: Eurooppa on taantuva, ikääntyvä, väsynyt talousalue, jonka taloudellista kehitystä rasittavat tänä päivänä Itä-Euroopan yhteydet, ja Suomi on sidottu Euroopan mukana köyhyyteen, työttömyyteen ja tylsyyteen. Meidän suuntamme on Kaukoidässä, niillä megamarkkinoilla, sekä Pohjois-Amerikan yhdysvalloissa. Tämä on järkevien ihmisten kanta, ja minun täytyy tietysti apinoida heidän näkemyksiään omalla älylläni lisättynä.

Ministeri Salolainen on aikanaan myynyt tämän maan tietyllä tavalla euroneuvotteluissa saamatta mitään myönnytyksiä Eta-sopimukseen. Nyt siellä on samanlaiset miehet. Ruotsi ja Suomi etenevät neuvotteluissa. Sen sijaan Norja ym. kangertelevat, koska ne ajavat oman maansa asioita. Ministeri Haavisto totesi, että meillä menee hyvin. Totta kai menee, kun kaikki myydään, maatalous ja muut. Suomen ainoa pelastus on se, että koko Euroopan yhteisö, koko Euroopan integraatioalue, sortuu omaan mahdottomuuteensa. Muuten me olemme köyhyyden ja taantumuksen kanssa kamppailevan integraatioalueen osa emmekä tule koskaan nykyisestä lamastamme, ministeri Salolainen, nousemaan.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samalla kun ministeri Salolainen vetää neuvottelukivirekeä, on ministeri Haavisto aloittanut uransa varsin heikosti. Hän on ilmoittanut Helsingin Sanomien haastattelussa asettuvansa brittiläiselle linjalle EY:n kehittämisessä. Tämä on paha virhe jäsenyyttä hakevan maan ulkoministeriltä. Pitäisi ymmärtää se, että EY:ssä johtavana on Saksan ja Ranskan akseli ja Britanniaa monella tavalla EY:ssä pidetään lähinnä häirikkönä. Voidaan myös kysyä, onko pienen maan etu nimenomaan löysä EY. Eivätkö

silloin juuri suuret maat siellä määrää? Eikö olisi parempi asettua niiden kannalle, jotka kannattavat EY:n tiivistämistä? Brittiläinen linja tarkoittaa myös sitä, että ammattiyhdistysliikkeen kanssa otetaan taisteluasenne, pannaan se nurkkaan, ja tämä tietenkin sopii hyvin tämän hallituksen politiikkaan.

Mahtaneeko ministeri Haavisto tarkoittaa kuitenkin sitä, että brittiläisellä linjalla oltaisiin myös siinä suhteessa, että arvostellaan EY:n maataloustukiaisia? Olisi hyvä kuulla tältä hallitukselta ensimmäiset terveiset siitä, miten se aikoo kuluttaja-palkansaaja-veronmaksajan asiaa ajaa EY-neuvotteluissa.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Aittoniemen puheenvuoron takia, kun totesin hämmästyksekseni, kuinka erilaisiin johtopäätöksiin voidaan samanlaisten tietojen pohjalta päästä. Ed. Aittoniemi näyttää nykyään edustavan sitä yltiöliberalistista markkinavoimia ihannoivaa linjaa, joka todellakin Kaukoidässä on voimassa. Hän yhtyy siihen kuoroon, joka vastustaa Euroopan yhteisöä juuri sen takia, että sen yksi tavoite on vaikuttaa markkinavoimiin niin, että myös sosiaalinen ulottuvuus, työllisyys, työsuojelu, kuluttajansuojelu, otettaisiin huomioon.

Ongelma Suomessa on se, mihin toivoisin ministeri Salolaisen kommenttia, että Suomi todellakin aikoo sopeutua Euroopan yhteisöön vain korkean työttömyyden kautta ja Suomella ei ole minkäänlaisia näkemyksiä tällä hetkellä siitä, mikä olisi Suomen panos Euroopan yhteisön työllisyysstrategiaan. Voi melkein tulla siihen johtopäätökseen, että Suomi ikään kuin tahallaan antaa taloutensa rapautua huonoon kuntoon vain sen takia, että myöhemmin Euroopan yhteisöstä olisi ulosmitattavissa mahdollisimman suuret etuudet. Kyllä paljon positiivisempi ja aktiivisempi panos olisi Suomella tällä hetkellä oltava, jotta Euroopan yhteisön tulevaisuus nimenomaan työllisyyden ja sosiaalisen ulottuvuuden kannalta olisi todennäköisempi kuin nyt.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ole seurannut, mitä ministeri Haavisto on ehtinyt jo lausua mahdollisista meidän esikuvavaltioistamme EY:n piirissä. Minusta on joka tapauksessa selvää, ettei Suomen tule ankkuroitua yhden eikä toisenkaan tai ylipäänsä minkään ryhmittymän mukaan EY:ssä, vaan tässä yhteydessä on nimenomaan katsottava, mikä on suomalainen etu ja intressi, koska mikään muu EY:n jäsenmaa sitä ei kuitenkaan katso. Se on meidän oma tehtävämme.

Jos jotain, niin lähinnä muiden Pohjoismaiden kanssa meillä on neuvotteluvaiheessa ainakin yhtenäisiä intressejä, mutta on varauduttava siihen, että EY:n piirissä on erilaisia koalitioita ja erilaisia asioita, joissa täytyy löytää meille sopivat yhteistyökumppanit.

Mutta tässä yhteydessä on kyllä hyvä peräänkuuluttaa sitä, mikä Suomen linja on, ei ainoastaan nyt EY-neuvottelujen alla olevissa kysymyksissä vaan nimenomaan niissä asioissa, jotka tulevat aikanaan jäsenyyden toteutuessa koskemaan EY:n kehittämistä. Niitä meidän ei tarvitse ryhtyä kuuluttamaan Brysselissä tai maailmalla, mutta olisi hyvä käydä niistä täällä eduskunnassa ja kansallisella tasolla keskustelua, koska teemme suuren virheen, jos me vain liitymme jäseneksi jonkinlaisena äänettömänä yhtiömiehenä ja kuvittelemme, että ainoa, mihin nyt pitää keskittyä, on maataloustuloneuvottelut Brysselissä. Sittenhän vasta EY-politiikka alkaa, jos jäsenyys toteutuu.

Maatalouden osalta olen vähän kaksijakoinen, koska toisaalta on muistettava, että monet meistä kannattavat EY-jäsenyyttä paljolti siksi, että se pakottaa juuri rationalisoimaan kuluttajille ja veronmaksajille älyttömän kalliiksi tulevan suomalaisen maatalouspolitiikan. Mutta EY:n oma maatalouspolitiikka on tässä suhteessa järkevää vain verrattuna Suomen politiikkaan. On pidettävä huoli siitä, että emme sitten EY:ssä ole mukana sellaisessa porukassa, joka siellä ylläpitäisi tätä koko Euroopalle älyttömän typerää maataloustukijärjestelmää.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Näyttää hieman siltä, että tämä keskustelu ryöpsähtää jäsenyyteen. Minä pidin puheenvuoroni pelkästään Eta-sopimuksesta, mutta kommentoin nyt kuitenkin täällä esitettyjä näkemyksiä kronologisessa järjestyksessä.

Ihan rehellisesti sanottuna en ymmärrä ed. Helteen puheenvuoron motiivia tai sitä, mistä kimmoke lähti siihen, koska mielestäni omassa puheenvuorossani ei ollut tuon kaltaisia aineksia. Tämä ei ole piruilua, vaan tämä on ihan rehellinen mielipide, että en käsitä, mistä tuo puheenvuoro lähti liikkeelle.

Ed. S-L. Anttila viittasi siihen, että olisin sanonut, että Maastrichtin sopimuksessa ei ole Isossa-Britanniassa vaikeuksia. Tosiasia on se, että Maastrichtin sopimuksen osalta on vaikeuk-

sia, mutta minähän puhuinkin siitä, että Eta-sopimuksella ei ole poliittisia vaikeuksia Isossa-Britanniassa. Se on vain joutunut tämän Maastrichtin sopimuksen jalkoihin prosessuaalisesti. Sen vuoksi Maastrichtin sopimuksen käsittely siellä vaikuttaa myöskin tähän.

Ed. Aittoniemelle sanoisin, että ihmettelen ed. Aittoniemen kantaa siitä, että esimerkiksi Eta-sopimusta ei pitäisi lainkaan tehdä. Käsitän sen, että joku saattaa olla EY-jäsenyyttä vastaan, mutta sitä, että vastustetaan Eta-sopimustakin, joka on Suomen kansallisten etujen mukainen, minun on hyvin vaikea ymmärtää, varsinkin kun hänen argumenttejaan oli, että me voisimme käydä paljon paremmin kauppaa Kaakkois-Aasian ja Yhdysvaltojen jne. kanssa. Ei tässä ole mitään estettä, miksi emme voisi jatkaa kaikkea sitä kauppaa samoilla edellytyksillä ja siihen suuntaan kuin tähänkin asti. Ei siinä ole mitään erityisempiä vaikeuksia, koska eihän Eta ole mikään tulliliitto. EY-jäsenyys muodostaisi tulliliiton, joka määräisi meidän ulkotullejamme ja suhtautumistamme kolmansiin maihin, mutta eihän Eta ole mikään tulliliitto. Me saamme täysin samalla tavalla harjoittaa kauppaa Kaakkois-Aasian kanssa.

Olen samaa mieltä, että se on tärkeä alue, ja siellä meidän kauppammehan on lisääntynytkin maasta riippuen 25 prosentista 60 prosenttiin viime vuoden aikana, eli mahtava nousu on tapahtunut Kaakkois-Aasian-kaupassa. Samoin Yhdysvallat on meille tärkeä ja on tulossa yhä tärkeämmäksi sen vuoksi, että vastakauppaseikat nostavat vielä Yhdysvaltain merkitystä meidän kauppakumppaninamme. Näihin kumpaankaan asiaan Eta-sopimuksella ei ole minkään näköistä kielteistä vaikutusta.

Ed. Lipponen mainitsi, että maatalous tulee näkyville hyvin keskeisenä meidän integraationeuvotteluprosessissamme. On aivan totta, että sen asema tavallaan ylikorostuu, mutta siihen on kuitenkin se looginen peruste, että se on uusi alue, josta neuvotellaan Eta-sopimuksen jälkeen. Jäsenyydessä tulee tämä maatalous neuvoteltavaksi ensimmäistä kertaa integraation puitteissa, eli sen takia se tässä tietysti korostuu.

Mutta olen todennut itse monessa yhteydessä, että ainakin minulle on vähintään yhtä tärkeä asia se, että me saamme esimerkiksi työeläkejärjestelmässä suomalaisia tyydyttävän neuvottelutuloksen. Se on mittaluokaltaan valtavan iso asia. Ainakin itse olen, koska tekninen valmistelu tässä asiassa kuuluu minulle, satsannut hyvin paljon tähän. Arvelen, että tässä asiassa voi olla saavutettavissa hyväkin neuvottelutulos.

Samoin siellä on monia muita asioita, jotka ovat merkitykseltään miljardiluokkaa, esimerkiksi on liikennejärjestely kuljetuskaluston osalta, monia tällaisia kysymyksiä. Näitä ei pidä mitenkään vähätellä. Voin sanoa, että emme neuvotteluprosessissa lainkaan näitä vähättelekään, mutta maataloudelle on tullut, sanoisinko, kohtuuton julkisuus sitä kautta, että se on ensimmäistä kertaa nyt integroitavana näissä neuvotteluissa.

Ed. Jaakonsaari viittasi korkeaan työttömyyteen ja siihen, että ajettaisiin alas Suomea taktisessa mielessä, jotta päästäisiin osalliseksi erilaisista avuista ja hyödyistä, joita jäsenyydestä tulee. Tämä teoria on väärä sen vuoksi, että pidän hyvin välttämättömänä, että jäsenyyden toteutuessa Suomi täyttää ne talouskriteerit, jotka siellä ovat. (Ed. Jaakonsaari: Emmekö me voi vaikuttaa niihin kriteereihin?) — Kyllä, ja kaikki voitava on tehtävä, jotta Suomen talousongelmat saadaan ratkaistuiksi.

Ed. Jaakonsaari ei erästä asiaa maininnut: Mutta aika usein integraatiokeskustelussa näkee senkin väitteen, että Suomen taloudelliset vaikeudet, Suomen työttömyys jne., johtuisivat Euroopan integraatiosta. Osaltaan ne varmaan siitäkin johtuvat ja kansainvälisistä paineista, mutta ei voi sanoa, että EY-jäsenyys taikka Eta-sopimus olisi tuottanut Suomeen yhtään työtöntä. Se johtuu siitä, että kumpikaan sopimus ei ole vielä voimassa. Näin ollen meillä ei ole ensimmäistäkään työtöntä sen paremmin EY-jäsenyyskysymyksen kuin Etankaan pohjalta. Itse näen hyvin tärkeänä sen, että saamme Suomen talouden kuntoon neuvotteluja varten ja kaikki voitava on tehtävä.

Ed. Tuomioja mainitsi siitä, että meillä pitää olla myös visio EY:n kehittämisestä. Näin todella on asianlaita, ja ainakin oma näkemykseni on se, että monilla alueilla, ottaen nyt vain erään esimerkin ympäristökysymyksistä, Suomi ja Pohjoismaat voisivat toimia korkean normitason ja korkean ympäristönsuojelutason tiennäyttäjinä EY:n puitteissa ja eräissä muissa vastaavan tyyppisissä kysymyksissä meillä voi olla hyvinkin keskeinen rooli. Suomi yksin ja liittoutumalla eräissä kysymyksissä muiden samanmielisten maiden kanssa voi olla merkittävästi kehittämässä myös EY:n sisäistä struktuuria.

Nyt näyttää siltä, että EY:n sisällä on noussut aikamoinen uusi keskustelu — en ole havainnut, että Suomessa olisi tätä vielä sanottavammin

näkynyt missään, se on sen verran tuore kehityskulku — siitä, minkälainen ominaispaino instituutioissa voidaan antaa pienille valtioille, siis pienille jo sisällä oleville ja pienille sisään tuleville valtioille. Tämän kaltainen institutionaalinen keskustelu on siellä vastikään lähtenyt käyntiin. Eräät maat, mm. Ranska, ovat viitanneet siihen, että näitä institutionaalisia kysymyksiäkin täytyisi tarkastella vielä uudelleen, ennen kuin lähdetään laajentumisasiaa viemään loppuun.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tuntuu, että ministeri Salolainen ei oikein erota toisistaan integraatiokehitystä ja -prosessia, jota Suomessa on vuosikymmenet käyty, ja sitä muodollisteknistä seikkaa, onko Suomi hyväksynyt Eta-sopimuksen, onko se astunut voimaan ja onko Euroopan unionin jäsenyys astunut voimaan.

Suomihan on osallistunut vapaaseen kansainväliseen kilpailuun ja kansainväliseen kauppaan jo vuosikymmenien ajan. Juuri sieltä juontuvat nykyiset suurtyöttömyyden syvät ongelmat. Ei meillä olisi 500 000:ta ihmistä työttömänä, elleivät Aasian dynaamiset taloudet toisi tänne niin paljon halpatuotannon avulla tavaraa, että meillä ei ole kerta kaikkiaan suomalaisille työntekijöille mitään sellaista työtä, joka voisi tuottaa heidän oman palkkansa. Tähän voi ainoana selityksenä olla juuri kansainvälinen kilpailu, johon Suomi on aivan kädet levällään osallistunut. Tätä on jo jatkunut vuosikymmenen ajan, ja nyt seuraamukset alkavat vain näkyä, koska Aasian taloudet nousevat niin rajusti ja samanaikaisesti Suomi ja oikeastaan koko Eurooppa romahtaa.

Olisi minusta tavattoman naiivia jatkuvasti viitata vain siihen, että Eta ei ole voimassa tai EY ei ole voimassa. Toisaalta ylipäätänsä Etaan nähden Suomi on aivan liian vähän kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka syvät vaikutukset sillä on Suomen taloudelliseen itsenäisyyteen. Esimerkiksi Kalevi Sorsa sanoi viime viikolla, että Suomi menetti taloudellisen itsenäisyytensä Eec:n ja Eta-ratkaisun myötä ja siksi pitäisi mennä Euroopan yhteisöön, jotta sitten saataisiin jotenkin sitä itsenäisyyttä takaisin. Mutta itsenäisyyden menetystä Etan myötä ei missään tapauksessa pitäisi hyväksyä näin automaattisesti ja kevyesti kuin se Suomessa tapahtuu.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ilman maatalous-, tulli- ja verokysymyksiä sekä kustannuksia Brysselin byrokratiasta Eta on käytännössä sama kuin Euroopan yhteisö ilman Maastrichtin visioita. Tätä kautta me sitoudumme riittävässä määrin juuri taantuvaan, köyhtyvään, paikallaan seisovaan Eurooppaan, josta meille ei ole mitään hyötyä. Se on meidän tappioksemme silloin, kun suuntaamme kaupantekoa Kaukoitään, josta saattaa tulla yhteinen talousalue eräiden Etelä-Amerikan maiden kanssa, Pohjois-Amerikan jne. Jos meillä on vapaat kädet Euroopan yhteisöstä, silloin meillä on huomattavasti parempi mahdollisuus suuntautua Kaukoidän markkinoille vapaana talousobjektina.

Mitä tulee ed. Jaakonsaaren näkemykseen, hän kuuli varsin hyvin meidän Oecd-suurlähettiläämme näkemyksiä ja varmasti on lukenut megapessimismiä koskevan muistion. Siinä on selkeätä sanontaa. Meidän ei missään tapauksessa pidä mennä Euroopan talousalueeseen eikä Euroopan yhteisöön, koska se on meille itsellemmekin taantumuksen tae, en tarkoita ideologista taantumusta, vaan taloudellisen taantumuksen tae.

Meidän kärkemme pitää hyvin nopeasti siirtää sieltä pois, kun nyt on vielä mahdollista, ja kääntää toiseen suuntaan. Mutta niin kauan kuin Haavisto neuvottelee, meillä myydään maatalous ja kaikki muutkin. Hän meni nyt sinne myymään loputkin suomalaisesta yhteiskunnasta, nimenomaan maatalouden, joka on meille hyvin tärkeä asia.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi uskoo, että Eurooppa kaatuu vanhuuteen ja köyhyyteen. (Ed. Aittoniemi: Totta kai, se on jo niin kuin laho pökkelö!) Näin on vaarassa tapahtua juuri sen vuoksi, mitä ed. Jaakonsaari kuvaili, eli kun hallitus tarkoituksella antaa työttömyyden olla korkealla tasolla, sittenhän ei ole niitä, jotka maksaisivat tulevat eläkkeet. Tästä meidän sosiaaliturvamme ongelma muodostuu, ei eläkkeistä sinänsä.

Nyt EY on vaatinut, että kolmannen henkivakuutusdirektiivin perusteella työeläkkeistä pitäisi Suomeen voida tulla kilpailemaan niidenkin vakuutusyhtiöiden, joiden ei tarvitse edes sivukonttoria Suomeen perustaa vaan jotka suoraan ulkomailta myyvät vakuutuksia suomalaisille yrityksille. Tästä asiasta piti nyt juuri toukokuun alkuun mennessä saada selvyyttä, miten tämä asia etenee, mutta en havainnut vai kuuntelinko vain huonosti, että ministeri Salolainen olisi tähän viitannut, koska tämä liittyi juuri myös

Eta-sopimukseen. Tässähän on nyt vaadittu, että Eta-sopimukseen liittyen tämä ongelma tuodaan uudelleen pöytään.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minun megapessimismini liittyy tämän hallituksen politiikkaan ja kykyyn hoitaa EY-neuvottelut. Kun paikalla on pääministerin sijainen, toivoisin, että nyt, kun ulkoministeri on vaihtunut ja tullut tuottajajärjestöstä, hallitus lopultakin tulisi ulos kuorestaan ja kertoisi, millä perusteilla se aikoo käydä neuvotteluja maataloudesta EY-jäsenyysneuvotteluissa. Ei ole ensimmäisiäkään laskelmia olemassa. On vain MTK:n propagandalaskelmat, joista esimerkkinä voidaan todeta, että siellä vaihtotaseerät sotketaan budjettieriin. Jotta hallitus nauttisi edes jonkinlaista luottamusta kuluttajien ja veronmaksajien keskuudessa, pitäisi aloittaa nämä keskustelut laajemmalla pohjalla ja myös kertoa, miten hallitus aikoo käyttää ne mahdollisuudet, jotka nyt tarjoutuvat, kuluttajahintojen alentamiseen. Niitä voitaisiin käyttää jo ensi viikolla jo ennen EY-jäsenyyttä.

Me sosialidemokraatit olemme valmiit siihen, että konsensuksella haettaisiin EY-jäsenyyttä. Mutta tällä pohjalla sitä ei synny ja epäilykset vain heräävät yhä pahempina.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Ed. V. Laukkanen käytti kauppapoliittisen puheenvuoron, jossa hän kuvasi maailmankaupan viimeaikaista kehitystä, jossa kaikki kansakunnat ovat olleet mukana ja joka tulee ennen pitkää Gattin Uruguayn kierroksen prosessissa sitten kirjattavaksi, toivottavasti mahdollisimman nopeasti, ja voidaan turvata se liberaalinen kauppapoliittinen kehitys, joka maailmassa on tapahtunut. Minä ymmärrän sen filosofian, jolla ed. V. Laukkanen tilannetta tarkasteli, mutta sitä minä en ymmärrä, että jos Suomi sulkeutuisi muulta maailmalta ja rajoittaisi keinotekoisesti tänne tulevaa tuontia, millä ihmeen keinolla ed. V. Laukkanen kuvittelee, että me myisimme sitten omat tuotteemme maailmalle, kun olemme viennistä riippuvainen kansakunta.

Ei pidä olla kenenkään niin naiivi ja hyväuskoinen, että me kuvittelisimme, että muut valtiot sitten hyväksyvät meidän tuotteidemme myymisen heidän markkinoillensa, sellaisten tuotteiden, joissa meillä on komparatiivinen kilpailuetu, mutta että sitten kaikelta, missä me olemme täällä heikommilla ja meidän tuotantokustannuksemme ovat korkeammat, me suojautuisimme. Ei sellaista kauppapolitiikkaa ole vielä keksitty, joka olisi näin itsekästä ja voisi toimia. On aina helppo sanoa, että asetetaan korkeita tulleja tai määrällisiä rajoituksia, mutta sitten pitää ottaa huomioon se, että vastapuoli tekee samalla tavalla meidän tuotteillemme. Tällaista on elämä valitettavasti käytännössä.

Ed. Aittoniemi edelleenkin puhui Eta-sopimuksesta ja viittasi siihen, että sen mukana tulisi suuria vaikeuksia. Se on aivan oikein, että hän siitä keskustelee, koska se on tällä kertaa esityslistalla. Mielestäni todellakin on asianlaita se, että Eta-sopimuksen vaikutukset ovat meillä pelkästään myönteisiä. Se avaa meille mahdollisuuksia ja uusia markkinoita, eikä tapahdu edes niitä sitomisia, joista ed. Aittoniemi on varoitellut, pitänyt niitä haitallisina.

Ed. Stenius-Kaukoselle toteaisin, että mainitsin ohimennen työeläkejärjestelmästä, ja samaan asiakokonaisuuteen liittyvät kaikki vakuutusdirektiiveihin liittyvät asiat. Meillä on parhaillaan neuvottelut niistä meneillään, ja minusta tuntuu, että vastapuoli alkaa ymmärtää meidän järjestelmiemme erilaisuuden. Lopullisia tuloksia ei tietenkään vielä ole, ja toistaiseksi kysymys on lähinnä virkamiesneuvotteluista. Totta kai me olemme tavanneet myös poliittisella tasolla, ja ensi torstaina menen Euroopan yhteisön komissioon tapaamaan näissä asioissa mm. juuri näitä komissionäärejä, ja pyrkimyksenä on meidän kannanottojemme selventäminen näissä kysymyksissä, mm. työeläkejärjestelmän osalta ja monissa muissakin asioissa.

No, sitten maatalous. Tämähän on kyllä varsinainen savotta jäsenyysasian yhteydessä. Mehän tarvitsemme joka tapauksessa Suomen maatalouden rationalisointia. Sehän on päivänselvää, että riippumatta siitä, pyrimmekö EY:n jäseneksi vai emme, Suomen maatalous on huomattavien rationalisointitarpeitten edessä. Ymmärtääkseni kansallinen yksimielisyys voisi löytyä joltakin sen kaltaiselta linjalta, että Suomi tuottaisi eräissä keskeisissä elintarvikkeissa alkutuotantoa sellaisilla tuotannon alueilla, jotka sopivat ilmastoomme. Tällöin tulee kysymykseen lähinnä karjataloustuotteita, eräitä viljatuotteita ja kasvistuotteita, joissa pyrkisimme suurin piirtein kansalliseen omavaraisuuteen.

Itse arvelen, että ed. Lipponen myös tavallaan tarkoittaa, että mitään merkittävää ylituotantomaata maataloudessa meistä ei voi tulla enää jatkossa. Tällä hetkellähän me tuotamme vielä merkittäviä ylituotantoja. Kyllä minunkin näkemykseni on, että meillä tapahtuu merkittävä

maatalouden rationalisointi joka tapauksessa riippumatta EY-jäsenyydestä. Lopullisena tavoitteena tulee olemaan lähes omavaraistuotanto eräillä meille soveltuvilla tuotannon alueilla.

Kuluttajahintakysymys on erittäin komplisoitu, koska siinähän me puhumme jo jalostetuista tuotteista. Tiettyjen siirtymäkausien jälkeen meitä odottaa sellainen tilanne, jossa voimme korkeintaan elintarviketeollisuudellemme taata raaka-aineet maailmanmarkkinahintaan, mutta teollisuus itse joutuu kilpailemaan niin kuin mikä tahansa teollisuus samoilla kilpailuedellytyksillä.

Tämä pätee tietenkin tiettyjen siirtymä- ja sopeutumiskausien jälkeen. Mutta on päivänselvää, että ennen pitkää hintatasot tulevat asettumaan elintarvikkeissa EY:n hintatasolle. Kompensointi ja tukeminen tapahtuu suorempana tukena suoraan maanviljelijöille ja sillä tavalla, että turvataan raaka-aineissa Euroopan hintataso elintarvikkeitten valmistajille.

Tämä on se mekanismi, jonka puitteissa maatalous- ja elintarvikesektori joutuu sopeutumaan. Neuvottelukysymyksiä ovat, kuinka pitkiä sopeutusaikoja tarvitsemme, minkälaisia tukia saamme ilmastomme vuoksi, ns. arktisia tukia, ja mikä tulee olemaan oma osuutemme tukimuodoissa. On päivänselvää, että missään tapauksessa ei tule sellaista tilannetta, että EY antaisi kaiken sen tuen, mikä tarvitaan, vaan päinvastoin se tuki tulee olemaan sekä omaa tukea että EY:n antamaa tukea.

Tässä karkeistaen on maatalouden tilanne. Ed. Lipponen on siinä oikeassa, että vielä meillä ei ole täysin lopullisia positioita maatalouskysymykseen. Mutta voin sanoa täysin avoimesti, että se johtuu osittain myös näitten asioitten monimutkaisuudesta ja laskelmien ja muiden asioiden hyvin suuresta vaikeusasteesta. Meillä maatalouden ja elintarvikesektorin tukilabyrintti on niin massiivinen tällä hetkellä, että se on aika vaikeasti hallittava. Koko asian sopeuttaminen uuteen tilanteeseen tulee olemaan hyvin vaikea tehtävä.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On itsestäänselvää, että jos tuontia rajoitetaan, joudutaan myös vientiin puuttumaan. Tämä on aivan selvä asia. Toisaalta ministeri Salolainen sanoi, että Suomi on viennistä riippuvainen maa. Mutta se ei saisi olla sitä. Eivät kaikki maat voi olla viennistä riippuvaisia, koska eivät kaikki maat voi viedä enempää kuin tuovat, vaan tässä on olemassa tasapaino väistämättä.

Kaiken lisäksi meidän pitäisi olla mahdollisimman omavarainen ja itsenäinen. Nyt jos ajatellaan, että tuontia supistettaisiin ja siten myös vientiä, niin tämä tilanne täytyy peilata tämän päivän tilannetta vasten. Kun tällä hetkellä vienti vetää valtavan hyvin ja meillä on 500 000 työtöntä ihmistä eikä näköpiirissä ole sellaista seikkaa, että työttömyys vähenisi, vaikka vienti vetää hyvin, vaihtoehto olisi nyt se, että vienti ja tuonti palautettaisiin vaikka mahdollisimman lähelle nollaa ja voitaisiin työllistää nämä 500 000 ihmistä, kun tähän maahan ei tuotaisi kissan- ja koiranruokia eikä kestokakkupohjia, kiinalaisia tekstiilejä, vaatteita ja oikeastaan mitä tahansa.

Enkä oikein ymmärrä puhetta suhteellisesta edusta, kuinka Suomella olisi jokin suhteellinen etu. Toki sillä metsän osalta voi olla, mutta oikeastaan kaikilla muilla sektoreilla suhteellinen etu on aivan turhaa puhetta, koska ratkaisevassa asemassa ovat työvoimakustannukset Aasian maissa. Siellä saadaan yhdellä suomalaisella työntekijällä jopa 60 työntekijää palkattua teollisuuden alalla. Tämä on sellainen etu, joka ei ole suinkaan suhteellinen etu, vaan on kilpailua rappeuttava tekijä, että työvoimakustannukset ovat niin käsittämättömän alhaiset, ja niiden edessä Suomi häviää väistämättä tämän kansainvälisen kilpailun.

Ministeri S a l o l a i n e n : Herra puhemies! Minun on pakko puuttua tähän asiaan, koska en voi hyväksyä noin yksinkertaisia selityksiä asialle, se on aivan mahdotonta.

Ensinnäkin jos me pelkästään katsomme työvoimakustannuksia, kuten ed. V. Laukkanen sanoi, niin eihän meillä ole silloin mitään toivoa. (Ed. V. Laukkanen: Aivan oikein!) Mutta koko Suomen tulevaisuushan perustuu siihen, että meillä täytyy olla täällä sellaista osaamista ja sellaisia suhteellisia etuja, joilla pystymme pärjäämään tässä kovassa maailmassa. Me emme voi pelkästään yksinkertaisen suorittavan työn hintaan koko tulevaisuusstrategiaamme rakentaa.

On aivan totta, että jos me vertaamme työvoimakustannuksiamme Etelä-Kiinaan tai joihinkin kehitysmaihin, suhdeluku voi olla jopa niinkin korkea kuin mainitsitte. Mutta meillä on tässä paljon lähempänä Virossa, joka on vapaakaupan piirissä Suomen kanssa, sellaisia työntekijöitä, joiden työvoimakustannukset ovat ehkä kymmenesosa Suomen kustannustasosta. Siis meidän strategiamme ei voi perustua sille, että

vertailemme vain työvoimakustannuksia. Koko läntinen Eurooppa on ihan samanlaisessa dilemmassa tällä hetkellä, samoin Yhdysvallat. Kaikki toimenpiteethän kohdistuvat tällä hetkellä siihen; että täytyy aikaansaada sellaista tuotantoa, jossa on niin paljon ns. know-howta tai osaamista tai arvonkohotusta, value added, niin kuin sanotaan hienosti, että se teki nämä tuotteet markkinointikelpoisiksi.

Tässä on koko meidän tuleva strategiamme, että me pystymme tuottamaan tämän kaltaisia tuotteita, meillä on sellaista osaamista, tehokkuutta ja suhteellisia etuja. On päivänselvää, että meillä metsäsektorilla on tällaisia etuja, jos katsotaan tätä laajalti ottaen, ja ne perustuvat aika paljon osaamiseen, koska ei meidän puuraakaaineemme ole yhtään halvempaa kuin muuallakaan, vaan meidän suhteellinen etumme perustuu siellä nimenomaan osaamiseen ja tietotaitoon ja kokonaisuuden hallintaan; kuljetusvälineet, paperikoneet ja muut, se on tämä kokonaisuus.

En minä voi hyväksyä tätä linjaa, jota ed. V. Laukkanen täällä esittää. Minun täytyy sen takia puuttua tähän, koska jos tuollainen ajattelukin jäisi Suomessa itämään, että me vain rajoittaisimme ja puhuisimme pelkästään työvoimakustannuksista, se olisi meidän dramaattinen virhearviointimme kansakuntana.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suhteellinen etu on korvien välissä, jos on. Sinne pitää saada lisää, mutta tämä hallitus romuttaa meidän korkeakoululaitostamme, heikentää nuorten koulutusmahdollisuuksia, panee rahat tukiaisiin, ei pane niitä tutkimuksen ja kehityksen edellytysten parantamiseen, pieneen ja keskisuureen teollisuuteen.

Ministeri Salolainen, teillä on hyvää tahtoa, mutta kyllä on teillä pahasti hallituksessa levällään eväät tässä maatalouskysymyksessä. EY:ssä ei tunneta sellaista käsitettä kuin kansallinen omavaraisuus. Meillä EY-olosuhteissa ei ole mitään mahdollisuuksia viljatuotannon omavaraisuuteen eikä sitä pidä tavoitellakaan. Meidän maatalouden subventioasteemme Oecd-standardien mukaan on yli 70 prosenttia, samalla tasolla kuin Norjan, mutta Norjan omavaraisuusaste on 80 prosenttia ja sielläkin ollaan nyt tulemassa siltäkin tasolta järkiin tässä kysymyksessä. Tuottajahintatasosta heijastuu suoraan myös kuluttajahintataso.

Olisi aika saada kansantaloudellisia laskelmia siitä, mihin pyritään EY-neuvotteluissa maataloudessa ja yleensä maatalouspolitiikassa EY-olosuhteissa. Olisi aika saada vastaus hallitukselta siihen, mikä on sen siirtymäkauden linja. Onko se hinnantasaus vai onko se suora tulotuki? Näistä asioista on pelkkiä huhuja julkisuudessa. Ei ilman näitä eväitä päästä mihinkään kunnolliseen kansalliseen konsensukseen, edes keskusteluun siitä, miten tätä erittäin tärkeätä asiaa EY-neuvotteluissa pitää hoitaa.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ilahduin siitä, että ministeri Salolainen katsoi, että meillä toki tulisi olla EY:n suhteen kehittämisvisioita, mutta mitä ne käytännössä olisivat, se jäi vähän avoimeksi, eikä niitä varsinkaan tunnu olevan olemassa mihinkään, mikä liittyy maatalouteen, ja kuitenkin se on myös hyvin keskeinen asia. Tuntuu aika oudolta, suorastaan kohtalokkaalta, jos Suomen ainoaksi anniksi näissä neuvotteluissa EY:n pysyviin omiin säännöksiin olisi kaksi asiaa: arktinen maatalous ja uuden tukiaismuodon perusteleminen maatalouden ylituotannolle ja toisaalta turpeen määritteleminen uusiutuvaksi luonnonvaraksi. Olisi mielenkiintoista kuulla, onko ministeri Salolainen näiden neuvottelutavoitteiden takana.

Niin kuin ed. Lipponen jo totesi, ei omavaraisuus voi olla mikään tavoite. On tietysti selvää, että neuvotteluvaiheessa, kun EY:n maatalouspolitiikka on mitä on, ei meidän tule pyrkiä vähempään kuin se, mitä sieltä sinänsä on saatavissa, mutta sekin olisi suunnattava nimenomaan sopeutumisen helpottamiseen, muutoksen mahdollistamiseen ja korvaavien maaseutuelinkeinojen synnyttämiseen ja kehittämiseen, koska tämä on meille ennen muuta aluepoliittinen kysymys.

Mutta kokonaisuutena kyllähän meidän visiomme — toivottavasti ministeri Salolainen on tästä samaa mieltä — tulee olla se, että myös EY:ssä on maatalouspolitiikkaa rationalisoitava, koska tällä hetkellä EY:n protektionistinen maatalouspolitiikka koituu nimenomaan Itä-Euroopan maiden vahingoksi, koituu kehitysmaiden vahingoksi ja tulee kalliiksi eurooppalaisille kuluttajille ja veronmaksajille. Ainoa, missä suhteessa se on järkevää, on suhteessa Suomen maatalouspolitiikkaan, mutta tämä ei voi olla meidän tuleva visiomme.

Ministeri S a l o l a i n e n : Herra puhemies! Vielä maatalouteen, joka on sinänsä tärkeä ja hyvä keskusteluteema tässä yhteydessä. Siinä

täytyy ottaa ensinnäkin huomioon se, mitä tapahtuu globaalisesti eli Gattin Uruguayn-kierroksella. Nythän Yhdysvaltain administraatio on suunnitellut joulukuun 15 päivään mennessä pyrkivänsä Gattin Uruguayn-kierroksen ratkaisuun. Tämä on tavallaan se kattoasia, joka luo virityksen koko tälle maailman maatalouskaupasta käytävälle keskustelulle ja koko maailman maatalouskaupalle. Kuten hyvin tiedämme, näissä kysymyksissähän vallitsee aika paljon jännitteitä tällä hetkellä mm. Yhdysvaltain, mutta myös ns. Cairns-ryhmän ja sitten Yhdysvaltain ja Euroopan yhteisöjen välillä, ja hyvin ratkaisevia neuvotteluja käydään tämän kevään aikana siitä, saadaanko tämä Gattin Uruguayn-kierros päätökseen.

Jos se saadaan, niin sehän merkitsee mm. sitä, että jo sitä kautta tulee tiettyjä rajoituksia maatalouden tukiaisille, se on ensimmäinen asia, tulee globaalinen järjestely siihen, ja sitten tulee minimimarkkinoillepääsyvaatimus, toisin sanoen tuotekohtaisesti on pakko päästää maahan tuotteita tietty määrä, joka prosentuaalisesti vaihtelee 3 ja 5 prosentin välillä. (Ed. Tuomioja: Tukeeko Suomi tätä pyrkimystä?) — Kyllä, Suomen hallitus tukee tätä pyrkimystä ja Gattin Uruguayn-kierroksen päättämistä myös sen maatalouspoliittisen tavoitteitten osalta, kyllä, näin on asianlaita. Näin tulisi impulssit kaikille tuotantosektoreille, myös maatalouden osalta 3—5 prosenttia, ja tämä on Suomen hallituksen linjauksena. Me toivomme, että Gattin Uruguayn-kierros saataisiin päätökseen ja myös tämä tulos maatalouden osalta saataisiin aikaan.

Se, minkälaiset mallit me omaksuisimme Suomessa elintarvikkeille, on parhaillaan kehittelyn alaisena. Ne eivät ole vielä lopullisesti selkiytyneet. Tämä on avoimesti kerrottava, ed. Lipponen. Asioiden osittaisen monimutkaisuuden vuoksi ja siitä syystä, ettei ole myöskään kaikkia EY:n näkökohtia vielä tiedossa, meillä ei ole vielä lopullisia nuotteja, joiden pohjalta maatalousneuvottelut tapahtuvat. Minä kuvasin ne yleiset puitteet, joissa neuvotteleminen tapahtuu.

Minua kyllä jonkin verran ymmärrettiin väärin. En minä tarkoittanut sitä, että Suomi pyrkisi elintarvikeomavaraisuuteen, sitähän minä en tarkoittanut, vaan tarkoitin sitä, niin kuin sanoin, että eräillä meillä tuotettavaksi soveltuvilla alueilla. Otan esimerkiksi maitotaloustuotteet. Siinä meillä on hyvät edellytykset tuottaa noin omavaraisuus, juustossa jne. Mutta viljapuolella ja monissa muissa elintarvikkeissa kilpailu tulee lisääntymään ja tulee hyvin suuria vaikeuksia. Ei meidän tulekaan kaikilla tuotantosektoreilla pyrkiä mihinkään sataprosenttiseen omavaraisuuteen, vaan hintaimpulsseja tulee Gattin kautta sisään, ja EY:ssähän tulee joka tapauksessa lopulta yhtenäisihintajärjestelmä. Siis meille tulee EY:n hintataso joka tapauksessa. Sillä ei taas ole mitään tekemistä sen kanssa, etteikö maataloutta tueta. Tukeminen vain tapahtuu suorana tukena ja muin keinoin, erilaisin metodein.

Oli totta, mitä ed. Tuomioja totesi loppuvaiheessa, että jo tällä hetkellä tilanne on sellainen, että vaikka me kauniisti puhumme Itä-Euroopan auttamisesta — sama pätee myös kehitysmaihin — todellisuudessahan koko läntinen teollinen maailma on pitkin matkaa estellyt niistä maista tapahtuvaa tuontia. Esimerkiksi oma näkemykseni on se, että monessa tapauksessa olisi paljon parempi luopua keinotekoisesta ja suurella metelillä annetusta kehitysavusta ja antaa näiden maiden tuoda ilman tuontirajoituksia tuotteitaan. (Ed. Tuomioja: Hallitus on jo ensi osan tästä toteuttanut!) Tämä olisi monessa tapauksessa tehokkain tapa auttaa kehitysmaita. Siihen ei ole vain menty sen takia, että kaikissa teollisuusmaissa on valtavia protektionistisia intressejä. — Niitä esiintyy erittäin paljon, ed. Tuomioja, mm. ay-liikkeessä.

Mitä tulee Itä-Eurooppaan ja maatalouden tuontiin, siitähän oli kysymys, niin Suomi rajoittaa samalla tavalla kuin Euroopan yhteisökin tällä hetkellä hyvinkin voimakkaasti Itä-Euroopan maista maataloustuotteiden tuontia. Unkarilaiset pystyisivät hyvin nopeasti täyttämään Suomen elintarviketarvetta, jos olisi vapaa tuonti, taikka puolalaiset taikka monet muut maat. Eli kyllä me tulemme hyvinkin pian näkemään sellaisen vaiheen eurooppalaisessa kauppapolitiikassa, jossa monien tuotteiden osalta protektionismi alkaa nostaa päätään, Länsi-Eurooppa — versus Itä-Eurooppa. Tällaisia tuotteita on jo nyt: maataloustuotteet, teräs, sementti, ikkunalasi ja eräät muut tuotteet, joissa on jo protektionismia Itä-Euroopan osalta. Ennustan, että tulevaisuudessa tämä tulee vain lisääntymään.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin olen vilpittömästi kiitollinen, että ministeri Salolainen suostuu käymään edes lyhyesti tätä keskustelua. Toisekseen haluan vakuuttaa, että ajatus, jota esitän, itää jo Suomen kansassa monin paikoin ja toisekseen sitä kastelee pakko. Uskon nimittäin, että tähän joudutaan ennemmin tai myöhemmin menemään.

Ministeri Salolainen puuttui klassiseen perusteluun, että tuottavuus olisi se seikka, miksi Suomi voisi pärjätä silloinkin, kun työvoimakustannukset ovat 80-kertaiset verrattuna johonkin muuhun maahan. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, koska yksistään esimerkiksi Amerikassa viiden suurimman yrityksen tutkimus- ja kehityskustannukset, mitä siihen sijoitetaan, ovat 22 kertaa enemmän kuin Suomen koko tutkimus- ja kehityssatsaus. Toisekseen esimerkiksi Japanissa on jo piisirun osalta kehitys mennyt täysin tavoittamattomiin. Kiinassa on tänä vuonna arvioitu bruttokansantuotteen kasvuksi noin 15 prosenttia, joten siellä on valtavat määrärahat käyttää tutkimukseen ja kehitykseen. Tässä kilpailussa modernin teknologian kärjessä pysymisestä olisi minusta täysin epärealistista ajatella, että pieni Suomi voisi pärjätä.

Voi myös kysyä, ketkä täällä saavat työtä, jos kärjessä ovat vain diplomi-insinöörit, jotka tekevät vaativaa teknologista työtä. Miten nämä 500 000 tai 485 000 muuta ihmistä työllistetään, mihin heidät laitetaan? Tämä on se kysymys, joka pitäisi ratkaista ennen kuin hyväksytään vapaa kansainvälinen kilpailu.

Mitä tulee ministeri Salolaisen ajatukseen suhteellisista eduista, niin en oikein näe, kuinka paljon niitä Suomella on. Olisivatko periferia, vieras kieli, kylmä ilmasto tai 50 prosentin velka bruttokansantuotteeseen nähden joitakin etuja? En kerta kaikkiaan näe, että Suomella olisi mitään muita merkittäviä etuja kuin kapealla metsäsektorilla, ja se yksinään ei millään voi pitää Suomea pinnalla.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ulkomaankauppaministerillä on varsin valistunut käsitys maailmankaupasta ja siitä riistojärjestelmästä, jota nyt yritetään edes vähän järkevämmäksi tehdä. Mehän olemme siirtymässä Suomen mielettömästä maatalouspolitiikasta EY:n typerään ja itsekkääseen maatalouspolitiikkaan. Siinä suhteessa toivottavasti rintamamme löydämme.

Ministeri Salolainen, vielä kerran: Nämä siirtymäkausijärjestelyt ovat tärkeitä. Niistä kuuluu sellaista tietoa, että hallitus on tosiasiassa jo lyönyt linjansa kiinni. Me haluamme tietää, mitä kuluttaja saa, jos tehdään niin, että EY:hyn liityttäessä ei välittömästi siirrytä EY:n tuottajahintatasolle vaan käytetään tasausmaksua ja siirtymäkausijärjestelyä. Siihen on kuluttajilla oikeus. Nythän nettohintaindeksi on deflaation puolella, mutta kokonaisuudessaan inflaatio on kiihtymässä. Jos halutaan aikaansaada maltillisia ratkaisuja ja ennen kaikkea tukea pienituloisia tilanteessa, jossa kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat rajusti supistumassa, on tätä mahdollisuutta käytettävä. Jos niin ei tehdä, silloin myös vaarannetaan EY-jäsenyyden läpimeno kansanäänestyksessä.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vesa Laukkasen pessimistiseen puheenvuoroon toteaisin, että hän voisi käydä tutustumassa esimerkiksi Oulun kaupunkiseudun korkean teknologian yrityksiin, jotka ovat jo löytäneet oman saumansa ja siivunsa maailmanmarkkinoilla ja jotka ovat jo suuria pärjääjiä ja joiden vienti jatkuvasti nousee ja jotka eivät tunnekaan sellaista sanaa kuin lama. Kyllä minusta Suomi voisi asettaa niin kunnianhimoisen tavoitteen, että Suomi olisi joillakin aloilla, esimerkiksi metsäosaamisessa, ympäristöteknologiassa ja hyvinvointiteknologian kehittämisessä jne., sellainen maailmanmahti, että me pärjäisimme tulevaisuudessa maailmalla.

Ainoa ongelma minusta on se linja, mitä Suomessa nyt päinvastoin harjoitetaan, vaikka puhutaan osaamisen korostamisesta. Ministeri Salolainen, Suomesta ollaan tekemässä ja tehdään halvan työvoiman, mitättömän verotuksen, halvan energian maata. Eli Suomi on hylännyt tämän korkean osaamisen ja maailmalla pärjäämisen linjan ja yrittää nyt epätoivoisesti pärjätä toisella tavalla, sillä tavalla, millä se ei pärjääkään. Sen takia on ollut kohtalokasta seurata tätä EY-keskustelua, jossa todellakin vain katsotaan taaksepäin eikä toimita niin, että Suomi sopeutuisi muullakin tavalla väistämättömään maailmantalouden työnjakoon ja Euroopan integraatioon kuin nyt passiivisesti korkeamman työttömyyden avulla. Tässä minusta tarvittaisiin koko Suomessa uusi poliittinen ja psykologinen ote, ja tätä uutta poliittista ja psykologista otetta ei tämä periksiantaja hallitus kyllä pysty luomaan tähän maahan.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin haluaisin vastata ed. V. Laukkaselle sikäli kuin hän puhui täällä Japanin piisiruista, ja nimenomaan sillä tavoin, että atk-puolella on ns. hardware ja software, eli ne koneet ja laitteet, joita valmistetaan eri puolilla hyvin suurissa firmoissa maailmalla, ja sitten kaikki ne ohjelmat, joita tehdään myös eri maissa. Näiden laitteiden kohdalla ilmeisesti ed. Laukkanen on oikeilla jäljillä sikäli, että niiden

valmistus edellyttää hyvin suuria yrityksiä ja hyvin pitkäjänteistä toimintaa, koska niiden huolto täytyy olla taattu vuosikymmeniksi eteenpäin.

Sen sijaan tämä software-puoli eli ohjelmien teko on tyypillinen sellainen ala, jossa Suomen kaltainen maa saattaisi pärjätä ja muodostaa kansainvälisesti erittäin asiantuntevan teollisuuden. Sillä alalla voitaisiin tietysti työllistää tavattomasti ihmisiä. Se on ala, jossa ei tarvita luonnonvaroja ja jossa valmistetut tuotteet ovat monistettavissa lähes rajattomasti ja myytävissä kaikkialle maailmaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä pyysin virheellisesti varsinaisen puheenvuoron. Minun tarkoitukseni oli pyytää vastauspuheenvuoro ministeri Salolainen puheenvuoroon. Vaikka minulla ei ole mitään varsinaista sanottavaa, mutta jos minä nyt saan käyttää tämän vastauspuheenvuoroon, olen luopunut varsinaisesta.

Minä totean ministeri Salolaiselle, että meillä on vapaakauppasopimukset voimassa kaikkien EY-maiden kanssa. Toisin sanoen käytännössä meillä ei ole mitään muuta kuin standardikysymykset, jotka ovat meille edullisia. Toisin sanoen me saamme tämän saunakiulumme tarkistuttaa vain yhden kerran ja myydä sitten useisiin maihin sillä samalla tarkastuksella, jos puhutaan näin karrikoidusti.

Mutta ne haitat, mitä meillä on! Ensi perjantaina äänestämme ulkomaalaislain muutoksesta, joka merkitsee sitä, että meille Suomeen tulee ns. työnhakijoita, jotka jäävät tänne epämääräiseksi ajaksi yhteiskunnan kustannuksella. Meille tulee heidän perheitään, jotka saattavat olla kymmenpäisiä, jopa satapäisiä, meidän pystymättä sitä estämään. Eta-sopimuksen voimaan tultua me emme voi karkottaa heitä millään perusteilla. Tämä on se suuri haitta. Meille tulee kansainvälinen vaellus sellaisia ihmisiä, jotka eivät pysty itseään elättämään vaan ovat suomalaisten elätettävänä. Ensi perjantaina äänestämme, kun me yritämme saada tätä lakia kumoon, mutta se korvataan hallituspuolueiden taholta kuulemma täällä ponnella, jolla ei ole mitään merkitystä. Me tällaisten massojen vaelluspaikaksi alistamme maamme, ja kuitenkaan Etasta meillä ei ole mitään hyötyä, koska vapaakauppasopimukset talouspuolella ovat meillä voimassa.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Melkein tekisi mieli lyödä vetoa ed. Aittoniemen kanssa siitä, että meiltä menee enemmän työnhakijoita ulos kuin tänne tulee sisään. Monelle suomalaiselle nuorelle on ollut hirvittävän suuri pettymys tämä kesä, joka on edessä, sen vuoksi, että heillä ei ole vapaata työnhakumahdollisuutta nyt Eta-alueella, kun sopimus astuu myöhästyneenä voimaan. Siis kysymys on tuhansista suomalaisista nuorista, jotka saisivat työpaikan ulkomailla ja saisivat siellä arvokasta kokemusta ja tulisivat sitten myöhemmin takaisin omaan maahansa työskentelemään.

Eta-sopimuksesta toki, kun ed. Aittoniemi on ulkoasiainvaliokunnassa ollut kuulemassa näistä yksityiskohdista, hänellä pitäisi olla parempi tieto, siitä että tämä merkitsee myös meille tutkimus- ja koulutuspuolella erittäin arvokkaita asioita ja myös palvelujen kaupassa me saamme samoja mahdollisuuksia kuin muut. Eli ei kysymys ole suinkaan noin vähäisestä asiasta.

Tässä ei ole enää kovin monta uutta asiaa. Sanon vain vielä ed. V. Laukkaselle sen — enkä enää sitten käy tätä debattia hänen kanssaan, tämä on nyt käyty — että jos me luottaisimme siihen näkemykseen, mikä teillä on, niin Nokian ei olisi milloinkaan kannattanut ryhtyä kehittämään kännykkäpuhelimia eikä Vaisalan olisi milloinkaan kannattanut ryhtyä kehittämään maailman parhaita meteorologisia radiosondeja eikä monella muulla suomalaisella firmalla olisi ollut mitään järkeä tehdä sitä, mitä ne tekevät tänä päivänä. Se on kuitenkin Suomen tulevaisuus. Tämän vuoksi minusta, sanon suoraan, tämä teidän käsityksemme täytyy kerta kaikkiaan murentaa, koska muuten tästä tulee kansallinen onnettomuus. Sen vuoksi minä en hyväksy teidän mielipiteitänne. Sanon omasta puolestani hyvin selkeästi, että tuon kaltainen eristäytymisajattelu koituisi tämän maan turmioksi. Meidän on pärjättävä siellä, missä muutkin pärjäävät, ja sillä hyvä.

Ed. Jaakonsaarelle sanoisin, että kyllä me tarvitsemme työmarkkinoilla myös lisää joustavuutta. Emme voi hyvin jäykkiin systeemeihin jäädä. (Ed. Jaakonsaari: Siis palkat alas!) — Meidän täytyy saada suurempaa joustavuutta, ei mitään keinotekoista. Minä olen vapaan työmarkkinajärjestelmän kannattaja, neuvottelujärjestelmän kannattaja, mutta täytyy saada suurempaa joustavuutta esimerkiksi nuorten työnhakijoitten osalta jne.

Eräs näkökohta, joka vielä oli ja johon mielelläni puutun ovat nämä seikat, joihin ed. Paloheimo viittasi. Niillähän on nykyaikainen lempinimi niitten toiselta puolelta, eli on nykyaikainen

kehruujennysyndrooma; nykyaikainen teknologia tuottaa sellaisia innovaatioita ja sellaisia digitaalitekniikoita ja tietokonetekniikoita ja muita, jotka, sanotaan, ihan lyhyellä aikajänteellä tekevät tuhansia ihmisiä työttömiksi, koska ne korvaavat entisiä manuaalisia töitä.

Jos pelkistän, mitä tässä on puhuttu, niin oma analyysini Suomen tilasta on seuraava ja meillä vaikuttavat seuraavat tekijät, tulen viimeksi äsken mainitsemaani asiaan:

Ensinnäkin on tämä globaali, maailman laajuinen, työn ja tuotannon uusjako ja siinä keskeisenä tekijänä työvoimakustannusten erot ja se, että sen vuoksi tuotantoa siirtyy paljon Kaakkois-Aasiaan.

Sitten on integraatioprosessi, joka ennen pitkää johtaa aivan täydellisesti vapaaseen kilpailuun tietyillä regionaalisilla alueilla, eli eurooppalainen integraatio.

Sitten on edelleenkin nämä vaikeudet, jotka meillä on sopeutumisessa Neuvostoliiton jälkeiseen tilanteeseen, eli nämä menetykset, joita olemme kokeneet ulkomaankaupassa.

Neljäntenä seikkana on tämä nykyaikainen kehruujennysyndrooma eli se, että uudet tekniikat tekevät tuhansia ihmisiä nopealla aikataululla työttömiksi eikä rakennesopeutuksella, uudelleenkoulutuksella ja uusia elinkeinoja ja tuotantoa synnyttämällä voida korvata täysin näin syntyvää ristiriitaa. Tässä mielestäni ovat ne neljä keskeisintä syytä ja haastetta, joiden keskellä Suomi tänä päivänä on.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen vaikka valmis lyömään ed. Aittoniemen kanssa vetoa siitä, että Suomeen Eta-sopimuksen johdosta ei tule ainoatakaan satapäistä perhettä vetelehtimään. Se on täysin varmaa. Olennaista sen sijaan on se, että juuri äskettäin tehtiin saksalaisten yritysjohtajien keskuudessa selvitystä siitä, mitkä ovat tärkeitä asioita Suomessa. Erittäin tärkeänä pidettiin sitä, että Suomesta on tulossa Euroopan yhteisön jäsen. Tietysti tällainen asenne merkitsee sitä, että me saamme lisää investointeja Suomeen ja lisää työpaikkoja, ja niitähän me tänä päivänä tarvitsemme. Siitä syystä juuri Eta-sopimus on tärkeä, mutta myös EY-jäsenyys.

Ed. V. Laukkasen käsityksen mukaan Suomen tie on Albanian tie. Albanian kohtalo hyvin selvästi osoittaa, mihinkä totaalinen eristyminen muusta maailmasta johtaa, ja tälle tielle Suomen ei koskaan tule missään tapauksessa mennä.

Ed. Lipponen kiinnitti huomiota siihen, että pitäisi jo tässä vaiheessa kertoa, kuinka kuluttajahintojen maataloustuotannossa käy. Tietysti kun neuvottelut eivät vielä ole päättyneet, tätä ei ole mahdollista sanoa, mutta tietysti lopputuloksen me jo tiedämme: Suomalaisten maataloustuotteitten hinnat tulevat tietyllä aikajaksolla olemaan samalla tasolla kuin muualla Euroopassa. Kyse on vain siitä, minkälainen sopeutumisaika tarvitaan. Tietysti tässä täytyy pyrkiä kansalliseen kompromissiin siten, että annamme riittävästi aikaa myös maataloudelle sopeutumiseen, että ei synny kohtuuttomia työttömyysongelmia.

Ed. Jaakonsaari vaati, että korkea hintataso olisi tullut säilyttää. Mielestäni 80-luvun loppupuolen ongelmat johtuivat juuri siitä, ja silloin ed. Jaakonsaari syytti, että hinnat ovat liian korkeita. Suomessa voi olla vain yksi hintataso, joka on eurooppalainen hintataso, ja se meidän tulee pyrkiä mahdollisimman pikaisesti löytämään.

Kun on puhuttu työttömyydestä, haluan korostaa sitä, että Suomi tänä päivänä ei ole EY:n jäsen ja meillä ei ole myöskään Eta-sopimusta, ja työllisyystilanteella ei ole näitten kysymysten kanssa tänä päivänä yhtään mitään tekemistä. Tärkeätä on nyt se, että Eta-sopimus saadaan nopeasti voimaan ja että sen myös hyväksyvät Espanjan ja Belgian parlamentit, jotta myös suomalaisille nuorille annetaan mahdollisuus tehdä Euroopassa töitä.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen heitteli aika hervottomasti huulta käyttämällä esimerkkejä Suomessa toimivien suurten yritysten harjoittamasta teollisuuspolitiikasta ja vetosi Nokian kännykkätuotantoon. Tämä sattuu olemaan erinomaisen hyvä esimerkki kuvaamaan sitä, kuinka tutustumatta asiaan saattaapi käydä sillä tavalla, että koko vertaus menee absoluuttisesti pieleen.

Aivan äskettäin julkistettiin Nokian eli ICL:n Euroopan johtajan Eadien kannanotto siihen, miksi Nokia on lisännyt kännykkä- ja muuta tuotantoa Suomessa. Perustelu oli se, että Suomi on EY:n ulkopuolella. Jos Suomi olisi EY:n sisäpuolella, se olisi johtanut siihen, että komponenteille, joista näitä kännyköitä rakennetaan, tulisi yli 10 prosentin tuontitullit ja sillä tavalla koko tuotanto tulisi kannattamattomaksi. Nokia säilyttää tämän tuotannon Suomessa niin kauan, kuin Suomi säilyy EY:n ulkopuolella ja devalvoitumisedut hintapolitiikassa ovat sellai-

set kuin Suomella ovat. Eli tässä suhteessa ministeri Salolaisen äskeinen kannanotto meni armottomasti pieleen.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Minun työjärjestyksessäni ainakin lukee, että päiväjärjestyksessä puhutaan Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvistä sopimuksista. Mutta näyttää olevan niin, että täällä keskustelua käydään maataloustuloneuvotteluista.

Tässä esityksessä on todella kysymys teknisistä muutoksista Eta-sopimukseen sen johdosta, että Sveitsi ei ole hyväksynyt sopimukseen liittymistä, teknisistä muutoksista sikäli, että lisähinta muille Efta-maille Sveitsin osuuden korvaamiseksi on sittenkin melko pieni. Pienihän on hinta muutoinkin verrattuna siihen, mitä maksamme EU:n eli Euroopan unionin jäsenyydestä. Tässä tilanteessa on kuitenkin teknillisillä muutoksilla periaatteellista merkitystä tai ainakin on hyvä arvioida integraatiokehityksen etenemistä ja ongelmia, sillä Sveitsin poisjääminen ei todellakaan ole ainoa mutka matkassa.

Eta-sopimuksenhan piti astua voimaan jo tämän vuoden alusta, eikä viivytys tosiaankaan johdu ainoastaan Sveitsistä, vaan mm. siitä, että sopimus on ratifioimatta ainakin Espanjassa. Tuskin sopimus tulee voimaan 1.7., niin kuin hallituksen esityksessä todetaan, ehkä ensi vuoden alusta.

Eta-sopimus on saanut laajan hyväksynnän Suomen eduskunnassa. Kun sopimusta aikanaan neuvoteltiin, katsottiin siihen päätymisen turvaavan hyvin Suomen taloudelliset ja kaupalliset edut yhdentyvässä Euroopassa. Euroopan yhteisöjen alkuperäinen tavoite lienee myös laajasti ollut integroida Efta-maat hyödylliseen talousyhteistyöhön, mutta ei täysjäsenyyteen.

Eurooppa on toki muuttunut monin tavoin sitten vuoden 89 alun. Silti minusta on hyvin vaikea ymmärtää, miksi eräät ja hyvin useat pitävät Etan tarjoamaa integraatioastetta ja neljää vapautta nyt lähes merkityksettöminä ja katsovat vain Euroopan unionin jäsenyyden turvaavan Suomen taloudelliset edut. Muistammehan hyvin, miten vuosi sitten jäsenyyttä haettaessa sanottiin, että jo jäsenhakemus piristää Suomen taloutta ja parantaa työllisyyttä. Melko naurettavaan valoon ovat jääneet nuo lausunnot nyt. Selityshän on edelleen se, että Etan myötä meidän on sopeuduttava, mutta vasta Euroopan unionin jäsenenä pääsemme päättämään. Voisimme siihen lisätä: Pääsemme päättämään siitä, miten meidän on kuitenkin pakko sopeutua.

Mutta tässäkin keskustelussa, kun on puhuttu maataloudesta pääasiassa, näyttää unohtuvan tärkein: politiikka. Nimittäin Euroopan yhteisöt on yhteismarkkina-alue, mutta Maastrichtin jälkeinen Euroopan unioni on poliittinen liitto. Tämän olen viime aikoina kuullut niin monen EY-vaikuttajan, komission jäsenen tai ministerin, suusta, että se on pakko uskoa. Tärkein muutos Euroopan yhteisöistä Euroopan unioniin ei ole sisämarkkinoiden synty ja taloudellisen integraation syveneminen vaan syntyvä poliittinen liitto, jolla on yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja joka saattaa, kuten Maastrichtin sopimuksessa sanotaan, johtaa yhteiseen puolustukseen.

Siis kun arvioidaan Euroopan talousaluetta, jota nyt käsittelemme, ja Euroopan unionia sekä nykyistä neuvotteluvaihetta, on melko yhdentekevää, millaisia siirtymäsäännöksiä voimme neuvotella aluepolitiikassa tai maataloudessa. Pysyviä poikkeuksia ei saada. On melko yhdentekevää, kuinka tarkkaan neuvotteleva ministerimme tuntee maidon rasvaprosentit, kasvukautemme pituuden minuutin tarkkuudella tai arktisen maatalouden ongelmat yleensä. Tapahtuipa integraatio miten tahansa, me joudumme monin tavoin sopeuttamaan koko talouttamme kansainväliseen kehitykseen. Siinä meitä todellakin auttaa osaaminen, tieto ja taito, niin kuin täällä jo on todettu.

Mutta jos tasavaltamme presidentin neuvotteluohjeet koskevat vain taloudellisen integraation hienosäätöä ja Maastrichtin sopimuksen tärkein asia on sivuutettu, silloin ollaan hakoteillä. Tällaiseen johtopäätökseen on joutunut tulemaan viime aikojen lausuntoja kuunneltaessa.

Paikkansa jättänyt Väyrynen vakuutteli ulkopolitiikan ongelmattomuutta. Samaan viittaavat uuden ministerin lausunnot, ja kuitenkin väitetään samaan aikaan Suomen edelleen tavoittelevan liittoutumattomuutta Euroopan unionin jäsenenä ja väitetään sen olevan mahdollista. Jos käytän samoja sanoja kuin ministeri Salolainen äsken: Tämä on vasta naiivi ja hyväuskoinen Suomi kohtalokkaassa tärkeässä asiassa, ulkopolitiikassa.

Viime viikon kyselytunnilla ministeri Salolainen vakuutti hallituksen tiedotuksen avoimuutta Euroopan unionin neuvottelujen suhteen. Samaan aikaan on käynnissä suuri hämäys. Euroopan talousalueen ja Euroopan unionin ratkaisevasta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta erosta vaietaan, vaietaan ehkä juuri siksi, ettei pystytä vakuuttamaan Suomen kansalle, mitä hyötyä olisi jäsenyydestä ulko-, turvallisuus- ja sotilas-

poliittisessa liitossa Euroopan unionissa. Avoimuutta olisi kertoa hyödyt ja haitat sekä perustella liittoutuminen edes jotenkin. Kun ei kyetä, leperrellään liittoutumattomuudesta ja itsenäisestä puolustuksesta. Nyt olisi oivallinen tilaisuus kertoa, millainen mahtaisi Suomi olla EU:n jäsenenä.

Eta-sopimuksen ja unionin eroja voi toki selvittää. Koetan havainnollistaa eroja käytännön esimerkillä. Nyt esimerkiksi Euroopan yhteisö on ollut hyvin lähellä sotilaallista osallistumista Bosnian ja laajemminkin entisen Jugoslavian kriisiin. Vaikkei Suomi olisi edes unionin sotilaallisten velvoitteiden sitoma, nehän ovat osin vielä ratkaisematta, tuskin voisimme väistää tosiasiallista painostusta osallistumiseen, jos muut niin päättäisivät. Ei unionissa voi vain poimia rusinoita pullasta, niin kuin ei voi Etassakaan.

Arvoisa puhemies! Näillä kommenteilla, joihin tuskin enää saan vastausta, koska istunto on päättymässä, halusin vain todeta, että Eta-sopimus, jonka teknisestä muuttamisesta nyt on kysymys, on meille täysin riittävä turvaten taloudelliset etumme. Tämän pidemmälle menevä unionin jäsenyys saattaisi sen sijaan viedä meidät mukaan moniin seikkailuihin, joista meillä unionistit haluavat vaieta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Laine: Rouva puhemies! En aikanaan kannattanut Eta-sopimuksen solmimista. Kun nyt katson tätä esillä olevaa ehdotusta, niin tässä tarkoituksena on hyväksyä kaikki se mikä ennenkin ja sen lisäksi joukko maksurasitusta lisää. Haluaisin siis todeta, että näin ollen tämä sopimusehdotuskokonaisuus ei ole lainkaan parempi kuin se aikaisempi, vaan pikemminkin voi sanoa: vielä heikompi, koska maksuja tulee lisää.

Jos hallitus olisi tuonut tämän esityksen siinä muodossa, että esitys käsittäisi pelkät muutokset, olisi voinut harkita toisenlaista kannanottoa. Nyt tämä on yksi sopimuskokonaisuus, ja kun se ei ole aikaisempaa parempi, mielestäni tässä ei ole mahdollisuutta kannan tarkistukseen. Viittaan siis omaan kantaani aikaisemmissa äänestyksissä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys n:o 39 laeiksi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä ja markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Oikeusministeri Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Nyt esittelyssä oleva hallituksen esitys on osa eurooppalaista kilpailupolitiikkaa, josta äskeisenkin esityksen yhteydessä aika laajasti keskusteltiin.

Ehdotus pienyrittäjäin suojaa koskevaksi lainsäädännöksi rakentuu oikeastaan kolmelle pääperiaatteelle: Ensinnäkin sille, että pienyrittäjyys on markkinatalouden sydän; toiseksi sille, että pienyritykset olemassaolollaan turvaavat parhaiten vapaan kilpailun periaatteiden toteutumisen markkinatalouksissa; ja kolmanneksi, että pienyrittämisellä tulee olla yhtäläiset tasapuoliset edellytykset kilpailla suurten yritysten kanssa ja rinnalla markkinoilla.

Hallituksen esitys ja sen sisältämät säännökset vastaavat useissa muissa Euroopan valtioissa voimassa olevia lakeja. Ruotsissa on ollut jo kymmenen vuotta voimassa vastaavan sisältöinen laki. Samoin esimerkiksi Tanskassa, Saksassa ja Itävallassa on säännökset, joiden nojalla kohtuuttoman sopimusehdon käyttö voidaan kieltää. Myös Euroopan yhteisön neuvosto on korostanut päätöksissään suurten ja pienten yritysten välisten oikeussuhteiden tasapuolisuuden edistämisen tärkeyttä.

Tämän perusteella voisi helposti olettaa, että lakiesityksen antaminen eduskunnalle on ollut yksinkertainen ja vaivaton, onhan kysymyksessä esitys, jolla pyritään ennakolta estämään kohtuuttomien sopimusehtojen käyttö. Lausuntokierroksessa paljastui, että meillä on aika kova rintamalinja olemassa suomalaisessa yrityskentässä. Suuryritykset ovat johdonmukaisesti lakiesityksen antamista vastustaneet lausunnoissaan ja pienyrittäjäkenttä puoltanut. Tämän ajattelin reilusti kertoa jo tässä vaiheessa eduskunnalle, koska uskon, että sama jako tulee esille myös lausuntokierroksella.

Hallituksen esitys on yksimielinen, joten tämä tarkoittaa sitä, että oikeusministeriö, jossa asia

on valmisteltu, ja kauppa- ja teollisuusministeriö, joka on ollut valmistelussa mukana, ovat olleet yksituumaisia, että lakiesitystä tarvitaan.

Lakihan tarkoittaa sitä, että markkinatuomioistuin voisi kieltää elinkeinonharjoittajaa käyttämästä sopimuksissaan kohtuutonta ehtoa, jos toisena sopijapuolena oleva elinkeinonharjoittaja on ehdon käyttäjään nähden heikommassa asemassa ja sen takia suojan tarpeessa.

Kiellon määräämistä voisi hakea elinkeinonharjoittajan etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys, ja hakemuksen voisi tehdä myös elinkeinonharjoittaja, johon sopimusehdon käyttö kohdistuu. Kielto voitaisiin määrätä vain silloin, kun kohtuutonta sopimusehtoa on käytetty tai aiotaan käyttää useampien elinkeinonharjoittajien kanssa tehtävissä sopimuksissa. Yksittäiset sopimukset jäisivät siten lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien heikommasta asemasta johtuva suojan tarve. Ehdotetut säännökset tulisivat näin ollen sovellettaviksi lähinnä suuryrityksen ja pienehköjen yritysten välisiin sopimuksiin. Keskenään tasa-arvoisessa asemassa olevien yritysten väliset sopimukset jäisivät ehdotettujen säännösten soveltamisalan ulkopuolelle.

Arvoisa rouva puhemies! Seuraavaksi voi vielä kysyä, onko tällä lailla käytännössä käyttöä. Eikö jo olemassa oleva oikeustoimilain 36 § estä kohtuutonta sopimusehtoa soveltamasta tai sitä voidaan ainakin sovitella? Tämä oikeustoimilain säännöshän lisättiin joitakin vuosia sitten, taitaa olla jo kohta kymmenkunta vuotta, täällä eduskunnassa, ja säännöksen antamisella varmasti oli hyvä tarkoitus. Mutta nyt kun siitä on saatu käytännön kokemuksia, on havaittu, että elinkeinonharjoittajat yleensä ovat siihen hyvin haluttomia turvautumaan. Yksityinen pienyrittäjä pitää oikeudenkäyntiä sekä hitaana että kalliina, ja lisäksi ajatellaan, että riidan aikana saattaa sopimussuhde jo katketa ja yrityksen toiminta lakata. On haluttu jotain ennakolta estävämpää ja yleisempää sääntelyä, jollaista muualla Euroopassa on joustavasti käytetty.

Elinkeinonharjoittajia edustavat järjestöt ovat pyrkineet poistamaan kohtuuttomia sopimusehtoja keskinäisillä neuvotteluilla. Kuitenkin kohtuuttomia ehtoja edelleenkin esiintyy. Näyttää siltä, että tällaisena taloudellisesti vaikeana aikana vahvemmassa asemassa olevat yritykset saattavat pyrkiä käyttämään kireää markkinatilannetta hyväkseen vaatimalla tekemiinsä sopimuksiin toisen sopijapuolen kannalta kohtuuttomia ehtoja. Tällaista vahvemman neuvotteluaseman hyväksikäyttöä voidaan pitää sellaisena periaatteena, jota oikeusvaltiossa ei voida hyväksyä.

Elinkeinonharjoittajien joukossa on ammatinharjoittajia ja muita pienyrittäjiä, joiden oikeussuojan tarve on lähes sama kuin kuluttajansuojan tarve. Kuitenkin vaikka joissakin tapauksissa yrittäjä voi olla rinnastettavissa työntekijään, siis kuluttajaan, ovat myös muut kuin kuluttajaan tai työntekijään rinnastettavissa olevat elinkeinonharjoittajat sopijapuolena sellaisessa heikommassa asemassa, että he tarvitsevat ehtojen tasapuolistamista. Tällaisessa asemassa ovat esimerkiksi koneurakoitsijat, bensiinikauppiaat ja vähittäiskauppiaat. Vuosien mittaan olen huomannut, että eduskunta on usein tähän asiaan keskusteluissaan puuttunut ja toivonut selkeitä pelisääntöjä lainsäädäntöön.

Arvoisa rouva puhemies! Tästä tässä ehdotuksessa on kysymys. Toivon, että valiokunta tekee huolellista työtä ja laki saadaan mahdollisimman pian voimaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys n:o 41 laeiksi talletuspankkien toiminnasta annetun lain ja osuuskuntalain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Oikeusministeri Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Taitaa olla niin, että puheenvuoroni menevät vain pöytäkirjaan, mutta varmuuden vuoksi kerron kuitenkin esityksen taustan. Kysymys on lakiesityksestä, jolla halutaan rajoittaa pankkien kuittausoikeutta eli oikeutta kuitata asiakkaansa tililtä saataviaan.

Syy, minkä vuoksi tässä on jouduttu ehdottamaan lainsäädäntöteitse asian korjaamista, on siinä, että käytännössä niillä menettelytavoilla, joita pankkitarkastusviraston kanssa yhteistoi-

minnassa yritettiin saada aikaan, ei tullut tulosta. Nimittäin viimeksi kuluneen vuoden aikana havaitsimme, että aika monessa tapauksessa pankit kuittasivat sellaisessa määrin saatavia asiakkaittensa tileiltä, että ylitettiin ulosmittauksen suojaosa eli kuitattiin asiakkaalta esimerkiksi lapsilisiä ja sellaisia rahasummia, jotka olivat ulosmittauksen suojasäännöksen sisäpuolella.

Oikeusministeriöstä otimme yhteyttä silloin pankkien valvontapuolelle eli pankkitarkastusvirastoon, jossa oitis sanottiin, että tämä ei ole hyvän pankkitavan mukaista. Sieltä annettiinkin sitten ohjeet, miten ei saa menetellä, eli vedottiin pankkiin, että myös pankkien kuittausoikeudella on yleiset rajoitukset, mihinkä rajaan asti saadaan rahaa ottaa, että asiakas tulee toimeen, eli kiinnitettiin huomiota näihin ulosmittauksen säännöksiin.

Pankkitarkastusviraston ohjeethan ovat hallinnollisia ohjeita ja tietysti kertovat, mikä on hyvän pankkitavan mukaista, mutta ne eivät ole muodollisesti sitovia. Niin siinä sitten kävikin, että paikallispankit eivät niitä aina noudattaneet. Usein sattui niin, että kun asiakas huomautti tällaisesta asiattomasta kuittaamisesta, niin silloin varat kyllä palautettiin tilille, mutta väliaikainenkin käyttövarojen menetys saattoi aiheuttaa velallisille jo aika suuria vaikeuksia. Tämän jälkeen saimme toivomuksia myös pankkitarkastusvirastolta, että olisi järkevämpää, jos asiasta saadaan selkeät lainsäännökset. Tältä pohjalta lakiesitys on valmisteltu, ja toivottavasti tämä tuo parempaa selkeyttä tilanteeseen.

Tässä on suurin piirtein puoli vuotta koetettu neuvottelemalla asiaa hoitaa, ja näin sitten jouduimme toteamaan, että selkeä lainsäädäntö ilmeisesti on tarpeen kuittausoikeuden hoitamiseksi asianmukaisella tavalla. Lakiesitys ei siis tarkoita sitä, ettei pankeilla ole kuittausoikeutta, vaan kysymys on siitä, mihin rajaan asti sitä saadaan käyttää.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En ole ehtinyt tähän esitykseen tutustua muuten kuin nyt ministerin kertoman perusteella.

Olen aikanaan tehnyt kirjallisen kysymyksen, joka koski pankin tällaista käyttäytymistä silloin, kun esimerkiksi tilille tulee toimeentulotukeen liittyviä suorituksia. On tapauksia, joissa pankit ovat kieltäytyneet perustamasta asiakkaalle uutta tiliä, jolle nämä varat menisivät, ja ilmeisenä tarkoituksena on ollut, että toimeentulotukikin pystytään pankkitililtä kuittaamaan pankin saatavista. Ilmeistä nyt on, jos oikein käsitin ministeri Pokan puheen, että tähän puoleen asiassa ei ole kiinnitetty huomiota, vaikka tunsinkin jo hyvää mieltä, että minunkin kirjallinen kysymykseni, joita harvakseen silloin tällöin teen, olisi tässä tapauksessa vaikuttanut positiiviseen suuntaan.

Pankit ovat nimenomaan sellaisissa tapauksissa, joissa ihmisen elämiseen tarkoitetut viimeiset markat ovat kysymyksessä, lähteneet kylmästi näitä varoja kuittaamaan. Ei tällaisia varoja saa kuitata, jotka ihmisen viimeisen leivänpalan saamiseen yhteiskunnan taholta on osoitettu, minkäänlaisista pankin saatavista, mutta tämä esitys ei ilmeisesti lainkaan tätä asiaa korjaa. Täytyy asiaan tutustua paremmin ja palata siihen, kun se täällä salissa tulee aikanaan ensimmäiseen, toiseen ja kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon:

4) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 (LA 48/1992 vp)

5) Lakivaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 368/1992 vp)

6) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 355/1992 vp)

7) Talousvaliokunnan mietintö n:o 13 (HE 4)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 15.43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio